

Yıl: 5, Sayı: 14, Mart 2018, s. 136-146

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Zekiye Duygu YONCA¹

FİNLANDİYA’NIN PİSA BAŞARISINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER VE TÜRKİYE AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Özet

Bir OECD (Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü) üyesi olan Finlandiya PİSA (Uluslar arası Değerlendirme Programı) sınavlarında fen, matematik ve okuma alanlarında elde ettiği yüksek başarılarından dolayı dünya ülkelerinin dikkatini çekmektedir. Bu bilgi doğrultusunda özellikle Türkiye gibi bu değerlendirme çalışmalarında istenilen başarıyı yakalayamamış pek çok ülke için Finlandiya eğitim sisteminin başarısının arkasındaki nedenlerin araştırılması önemlidir. Tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada Finlandiya’nın PİSA başarısına etki ettiği düşünülen; esneklik, özerklik, bireysel ihtiyaçların karşılanması, fırsat eşitliği, öğretmen eğitimi, öğrenme ortamı ve eğitimde finansal destek faktörleri bağlamında Türkiye’nin PİSA sınavlarında yaşadığı durum ilişkisel olarak açıklanmıştır. Çalışmanın sonunda Türkiye açısından öğrencilerin başarı düzeylerini artırmak ve eğitim sistemini daha işlevsel hale getirmek için gerekli eğitim programları oluşturulmasında Finlandiya örneğinden yararlanarak politikayı belirleyenler için birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finlandiya Eğitim Sistemi, PİSA, OECD, Türkiye Eğitim Sistemi

FACTORS AFFECTING FINLAND'S SUCCESS IN PISA AND COMPARISON WITH TURKEY

Abstract

An OECD (Organization For Economic Cooperation And Development) member of Finland attracts the attention of World countries because of the high achievements it has achieved in science, mathematics and reading in PISA (Programme For International Student Assessment) exams. In the direction of this information, it is important to investigate the reasons behind the success of the Finnish education system for many countries (especially like Turkey) that have not achieved the desired success. In these evaluation studies, in this study using the scanning model, the situation in which the Turks live in PISA examinations is explained relationally, that is Finland believed to have influenced in the context of the success of PISA. Flexibility, autonomy, meeting individual needs, equal opportunity, teacher education, learning environment and financial support factors in education. At the end of the study, in terms of Turkey, some Suggestions were given for those who determined politics by using Finnish example in the formation of the necessary training programs to increase the success levels of the students and make the education system more functional.

Key Words: Finnish Education System, PISA, OECD, Turkish Education System

¹ Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ABD, yonjamin@gmail.com

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesine ulaşmasının birçok yöntemi mevcuttur. Kimi zaman ekonomik büyüme ile kimi zaman siyasi irade ile kimi zaman ise vatandaşlarına verdiği hizmet kalitesi ile bu süreçte önemli yol kat edilmektedir. Bahsedilen bütün bu gelişmişlik göstergelerinin temelinde yatan yegane etmen ise eğitimidir. Değişen ve gelişen dünya da birey davranışlarındaki değişiklikleri kalıcı hale getirebilmek, gelişmelere ayak uydurabilen, çağın beklentilerine cevap verebilen, araştıran, sorgulayan ve kendini gerçekleştirmiş bireyler yetiştirmek, ancak eğitimle mümkün olmaktadır (Anıl, 2009). Ülkelerin eğitim politikalarında istenilen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığının öğrenilmesi, programlarında gerekli düzenlemeleri yapabilmeleri, eğitim sistemlerindeki eksikleri giderebilmeleri ve ulusal ve uluslar arası düzeyde kendi başarılarını görebilmeleri amacıyla değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Ulusal değerlendirmelerin yanı sıra uluslar arası değerlendirme çalışmaları, ülkelerin kendi düzeylerini diğer ülkelerle karşılaştırma fırsatı yaratmaları açısından önemli bulunmaktadır. 1961'den bu yana üye ülkelerin kalkınmalarını desteklemek amacıyla faaliyet gösteren OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), ülkelerin eğitim planlamalarıyla ilgili yol gösterici rapor ve göstergeler yayınlamaktadır (Sahlberg, 2004, s. 65-74; Rinne, Kivirauma ve Simola, 2002: 643-648). OECD'nin ülkelerin eğitim politikalarına öneriler sunduğu en güçlü rapor ve gösterge ise PISA (Uluslar arası Öğrenci Değerlendirme Programı) sınavları olarak gösterilmektedir. OECD'nin üç yıllık aralıklarla düzenlemekte olduğu PISA'da zorunlu eğitimin sonuna yaklaşan 15 yaşındaki öğrencilerin öğretim programlarında yer alan matematik, fen bilimleri ve okuma becerileri konu alanlarıyla ilgili temel bilgi ve becerileri ne derece edindikleri ölçülmeye çalışırken, öğrencilerin okulda neyi öğrendiklerinden çok okulda öğrendiklerini kullanarak günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri problemleri nasıl çözdükleri üzerinde durulmaktadır (OECD, 2007). Ulusal müfredat programlarıyla ilişkisiz bir yapıda tasarlanan PISA, öğrencilere okul dışında da öğrenme ve yaşamaları için hizmet edecek gerçek bilgi ve becerilerinin temelini sağlayan okulların ne kadar iyi olduğuna dair sorunun da yanıtını aramaktadır (Dolin, 2005, s. 98-102). Katılımcı her ülkede uygulanan PISA'da öğrencilere çoktan seçmeli, açık uçlu ve kapalı uçlu olmak üzere farklı türleri içeren sorular sorulmaktadır (MEB,2008). Sorulan sorular zorluklarına göre 1'den 6'ya, basitten zora derecelendirilmiştir. Bu beceri dereceleri sayesinde öğrencilerden elde edilen başarı sonuçları nitelik açısından değerlendirilebilmektedir (Savran, 2003; Arinen, 2008). 2000 yılında uygulanmaya başlayan ilk dönem PISA çalışmasına Türkiye uygulamakta olduğu diğer uluslar arası değerlendirme projelerinden (TIMMS-R ve PIRLS) dolayı katılmamış, ilk olarak ise PISA 2003'e katılım sağlamıştır (MEB EARGED, 2005). PISA 2003 sonuçlarına göre Türkiye, okuma, matematik ve fen alanlarındaki ortalaması ile otuz ülke içerisinde yirmi dokuzuncu sırada yer alarak diğer OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır. En son uygulanan PISA 2015 de ise Türkiye, sıralamada 70 ülke içerisinde fende 51.,matematikte 48. ve okumada 49. Sırada yer alırken, Finlandiya aynı sıralama içerisinde fende 5., matematikte 12. ve okumada 4. Sırada yer alarak öne çıkan ülkelerden birisi olmuştur. Bu doğrultuda, 2010 yılında uygulamaya koyulan FATİH (Fırsatları Araştırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi ile eğitimde yeni arayışlar içerisinde olduğu açıkça görülen Türkiye ve istenilen başarıyı yakalayamamış pek çok ülke için PISA ve benzeri uluslar arası değerlendirme çalışmalarında Finlandiya gibi başarılı olan ülkelerin eğitim sistemlerinin nasıl olduğunun incelenmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmada PISA ortalamalarında ilk sıralarda yer alan Finlandiya'nın elde etmiş olduğu büyük başarısının arkasında yer alan Finlandiya eğitim sistemi içinde öne çıkan faktörler ele alınmakta ve bu

unsurlar Finlandiya eğitim sistemiyle benzer ve farklı yönleri bulunan Türk eğitim sistemi ile karşılaştırılarak Finlandiya örneğinden ne gibi dersler çıkarabileceğimiz tartışılmaktadır. Finlandiya ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ile amaçlanan Fin eğitim modelinin, Türk eğitim sistemine olduğu gibi uyarlanması değildir. Her ülke farklı ihtiyaçları doğrultusunda kendine özgü eğitim politikaları oluşturmak zorundadır. Aksi takdirde farklı bağlamlarda geliştirilmiş eğitim modelinin ulusal potada eritilmeden olduğu gibi uygulanması beraberinde taklitçiliği, tüketiciliği, bir süre sonra ithalatçılığı, dışa bağımlılığı ve küreselleştirilmiş olmayı getirir. Öte yandan eğitimde fark yaratan girişimlerin taklit değil takip edilmesinin daha etkili ulusal eğitim politikaları oluşturulmasına katkı sağlayacağı da şüphe götürmemektedir. Bu doğrultuda Fin eğitim sisteminin başarısını açıklamada öne çıkan bireysel ihtiyaçların karşılanması, fırsat eşitliği, öğretmen yetiştirme programı, öğrenme ortamı ve eğitimde finansal destek faktörleri bağlamında Türkiye'nin PISA sınavlarında yaşadığı durum ilişkisel olarak kapsamlı bir literatür taraması ile sunulacaktır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; Finlandiya'nın elde etmiş olduğu PISA başarısının arkasında yer alan Finlandiya eğitim sistemi içinde öne çıkan faktörleri ele almak ve bu unsurları Finlandiya eğitim sistemiyle benzer ve farklı yönleri bulunan Türk eğitim sistemi ile karşılaştırarak Finlandiya örneğinden ne gibi dersler çıkarabileceğimizi tartışmaktır.

Alt Amaçlar

Finlandiya eğitim sisteminin başarısında öne çıkan esneklik, özerklik, bireysel ihtiyaçların karşılanması, fırsat eşitliği, öğretmen eğitimi, öğrenme ortamı ve eğitimde finansal destek faktörleri açısından Türk eğitim sistemini karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelinde gerçekleştirilen bir çalışmadır. Çalışmada gerekli verilere ulaşabilmek için doküman analizi yöntemi ve karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında kullanılan yataş yaklaşım modelinden yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Karşılaştırma yapılan ülkelerin eğitim politikaları ve sistemlerini içeren dokümanlar ülkelerin resmi internet sitelerinden ve araştırma raporlarından yararlanılarak elde edilmiştir. Doküman analizi sonucunda Finlandiya eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi arasında benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmada Türkiye'nin karşılaştırılmış olduğu Finlandiya eğitim sistemi; PISA sınavlarında elde etmiş olduğu başarıları temel alınarak seçilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi sonucunda Türk eğitim sistemi ile Finlandiya eğitim sistemi arasında benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir.

BULGULAR

Öğretmen Eğitimi

Öğretmenin mesleki donanımının, eğitim ve öğretim sürecinin kalitesini ve öğrenci başarısını doğrudan etkilediği herkes tarafından kabul edilmektedir. Öğretmenleri eğitim

sisteminin en önemli bileşeni yapan husus, onların eğitim sistemindeki diğer tüm bileşenlerle sürekli etkileşim halinde olmasıdır. Bunun da ötesinde, öğretmenlerin diğer bileşenler üzerinde inisiyatif kullanabilme yetki ve sorumluluğu bulunmaktadır. Başarılı öğretmenler, kendi kapasiteleri ve sistemin kendilerine tanıdığı esnekliğe bağlı olarak, müfredatı, eğitim araç-gereçlerini ve teknolojik imkânları, fiziksel ihtiyaçlara ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre yeniden düzenleyebilmekte ve eğitim sisteminin kalitesini beklentilerin de üzerine taşıyabilmektedir. Eğitimin kalitesi ile öğretmenin kalitesi arasındaki bu sıkı ilişki nedeniyle son dönemlerde dünyanın hemen her ülkesinde öğretmenlerin kalitesini yükseltmeye yönelik birbirini takip eden reformlar gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin de öğretmen eğitimi sürecine bakıldığında birçok reform çalışmaları başlatılarak öğretmen eğitimi programlarında değişiklik yapıldığı fakat reform çalışmalarının uzun soluklu olmadığı görülmektedir. Finlandiya da ise öğretmen eğitimi konusunda yapılan reform çalışmalarının çok uzun soluklu olduğu ve hiçbir siyasi otorite tarafından uzun yıllar değiştirilmediği söylenebilir. Finlandiya öğretmen yetiştirme programındaki ilk yaklaşıma göre öğrenciler öğretmenlik programlarına kabul edilirken, ihtiyaç duyulan öğretmen sayısı gözetilmekte ve ihtiyaç duyulan sayılarda öğrenci bu programa seçilmektedir. Arz-talep dengesi gözetilerek ihtiyaç nazarında öğrenci alındığı için, hizmet-öncesi eğitimde ve özellikle uygulama derslerinde bir yığılma yaşanmamakta, dolayısıyla öğretmen adayları kaliteli bir hizmet-öncesi eğitimi almaktadır. Finlandiya öğretmen yetiştirme programlarının en önemli özelliği başlangıçta motivasyonu yüksek ve yetenekli öğrencileri programa kabul ederek öğretmen eğitiminin kalitesini sürekli yüksek tutmayı başarmaktır (Malaty, 2006). Finlandiya da öğretmenlik, liseden mezun olan en başarılı öğrencilerin tercih ettiği programların başında gelmektedir. Öğretmen olmaya karar veren lise mezunu bu programa katılabilmek için öncelikte Türkiye'de uygulanan LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı) sınavına benzer *Marticulation Examination* sınavında ve daha sonra üç aşamadan oluşan kabul testinden başarılı olmak zorundadır. Malaty'e göre (2006) kabul testi kitap sınavı, mülakat ve örnek ders anlatmak veya grup tartışması yönetmekten oluşur. Öğrenci seçiminde, akademik bilginin yanında öğrencilerin öğretmenliğe ilgisi, mesleğe yatkınlığı ve iletişim becerileri de önemli yer tutmaktadır. Bu aşamaların sonunda öğretmenlik için müracaat edenlerin yaklaşık %10 u ile % 15'i öğretmen yetiştirme programına kabul edilirler. Finlandiya da hizmet-öncesi eğitimde uygulama ve teori derslerinin bir bütün oluşturarak verilmesi adayların etkili öğretim teknikleri konusunda iyi bir şekilde kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Jussila & Saari, 2000). Öğretmen adaylarına programın ilk üç yılında dörder hafta son yıl ise beş hafta olmak üzere uygulama okullarında staj yapma imkanı sağlanmaktadır. Öğretmen olmak için bir lisans programını bitirmek yeterli değildir. Bundan sonrası için sınıf ve branş öğretmeni adayları kendi alanlarıyla ilgili tezli yüksek lisans derecesine sahip olmak zorundadır (Sahlberg, 2007; Simola, 2005). Finlandiya da öğretmen adayları yüksek lisans derecesiyle üniversitelerden mezun oldukları için araştırma tabanlı, sorgulayıcı bir bakış açısına sahip olmaktadır. Bu bakış açısı adaylara sınıf veya okullarındaki problemleri kolayca tespit etme, probleme yönelik farklı çözüm yolları geliştirme kabiliyeti kazandırır. Eğitim fakültelerinden diplomaları ile mezun olan öğretmen adayları ulusal bazda yapılan herhangi bir sınava girmemektedir. Çalışmak istediği bölgenin yerel yönetimi tarafından ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmiş okullarda çalışmak için kişisel olarak başvuru yapması yeterlidir. Okul yöneticisinin, öğretmen ve veli temsilcisinin içinde bulunduğu bir komite tarafından sözlü mülakata alınan öğretmen başarılı olduğu takdirde görevine başlamaktadır. Finlandiya da öğretmen yetiştirme programı kadar öğretmen olduktan sonra da sürdürülen hizmet içi eğitimin katkısı büyüktür. Hizmet içi eğitim sayesinde öğretmenler ihtiyaç hissettikleri konularda kendilerini yenilemek ve

geliştirmek için fırsat yakalamaktadır. Bu kurslar çoğunlukla ücretsiz veya çalıştıkları okul tarafından finanse edilmektedir.

Finlandiya'nın öğretmen yetiştirme programının ışığı altında Türkiye ile karşılaştırılması nasıldır?

Türkiye'de öğrenciler öğretmenlik programına seçilirken başlangıçta ihtiyaç fazlası öğrenci kabul edilmekte ve akademik eğitimin sonunda mezun adaylar arasından seçim yapılmaktadır. Öğretmenlik programlarına ihtiyaç fazlası öğretmen adayı alındığı için hizmet-öncesi eğitimin, özellikle okullarla işbirliği içerisinde yürütülen uygulama derslerinin niteliği düşmekte, hatta öğrencilere staj okulu bulmakta dahi zorlanılmaktadır. Buna bağlı olarak ihtiyaç fazlası öğrenci nedeniyle mezunların bir kısmı atanamamakta ve mesleğin saygınlığı ve öğretmenlik programına yönelen öğrencilerin başarı profili düşmektedir. Finlandiya başarısının en güçlü yönlerinden biri olarak görünen nitelikli öğretmen adaylarının seçimi konusu Türkiye'de zayıf bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzik, resim ve beden eğitimi öğretmenlikleri gibi özel yetenek sınavları ile öğrenci alan programlar hariç tutulacak olursa, Türkiye'de öğretmen yetiştiren programlara öğrenci seçimi genel yetenek, genel kültür ve akademik bilgiyi ölçen YGS/LYS sınavları ile yapılmaktadır. Türkiye'de öğretmen yetiştirme programına seçilen öğrenciler Finlandiya'daki yoğun staj uygulanmasını sadece son yılda almaktadır. Bunun sonucunda öğretmen adayları teorik düzeyde elde ettikleri kazanımları pratik kazanımlara dönüştürmede ve öngörülen hedeflere ulaşmada zorluk yaşamaktadırlar. İstihdam sürecinde her yıl on binlerce mezun öğretmen adayları arasından seçim KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı) sınavına göre yapılmaktadır. KPSS sınavı genel kültür, genel yetenek ve pedagojik formasyon bilgisini ölçen çoktan seçmeli bir sınavdır. Dolayısıyla, ne hizmet-öncesi eğitime girişte ne de istihdam sürecinde, adayların mesleğe karşı duyduğu ilgi, mesleğe yatkınlık durumu ve mesleğin gerektirdiği iletişim becerilerine sahip olup olmadığı ölçülmemektedir. Öğretmen adaylarının yalnızca bilişsel yeterliliklerini ölçen bir sınavla göreve başlıyor olmaları ve başka herhangi bir değerlendirme sürecinin olmaması dezavantaj olarak görülmektedir. Son olarak Türkiye'de hizmet-içi eğitim ile ilgili bir takım düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte henüz hayata geçirildiği söylenemez. Mevcut haliyle Türkiye'de hizmet-içi gelişim faaliyetleri oldukça az bütçeli hizmet-içi eğitim programları ile yürütülmektedir. Öğretmenler ihtiyaç hissettikleri konularda kendilerini yenilemek ve geliştirme konusunda eksiklik yaşamaktadır.

Eğitimde Fırsat Eşitliği

Finlandiya'daki öğrencilerin başarılarının temel nedenlerinden biri olarak gösterilen eğitimde fırsat eşitliği, okul ve program çeşitliliğine gidilmeksizin tüm bireylere aynı eğitim olanaklarını sunmayı ifade etmektedir (MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2008). Finlandiya PISA sonuçlarına bakıldığında belirlenen beceri seviyeleri arasında en yüksek ile en düşük başarı gösteren Finli öğrenciler arasındaki fark oldukça küçüktür. Sosyoekonomik düzeyi düşük çevreden gelen öğrencilerin dahi PISA ortalamasında yüksek performans sergilemiş olması Finlandiya'nın sağladığı fırsat eşitliği konusunda önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Finlandiya'da okul öncesi dönemi de dâhil olmak üzere 16 yaşına kadar olan bütün engelli bireylerin tüm eğitim, özel eğitim, özel ihtiyaç ve bakım masrafları yine devlet bütçesinden ayrılan fonlar ve yerel yönetimlerin finansmanı ile karşılanmakta ve dezavantajlı bireylerin de eğitiminde gerekli önlemler alınarak başarı oranı artırılmaktadır. Diğer taraftan ülkemizde ise aynı yaş grubundaki öğrenciler Genel lise, Fen lisesi, Anadolu Lisesi, Teknik

Lisesi, Meslek lisesi ve Çok Programlı lise gibi birçok farklı okul türü ve programına devam etmekte ve bunların başarı seviyeleri arasında çok büyük farklar ortaya çıkmaktadır (OECD, 2004,2007). Finlandiya ile karşılaştırıldığında bu noktada ki problem Türkiye'nin her yerinde öğrencilere eşit öğrenme olanaklarının sağlanamamasıdır. Şehir merkezlerinden kırsala doğru gidildikçe okulun öğretim için gerekli altyapı, donanım ve branş öğretmenleri eksikliğine bağlı olarak öğrenci başarılarının giderek azaldığı ortaya çıkmaktadır. Sosyoekonomik dezavantajlı bireylerin tümü eğitsel alanda başarılı değildir. Kıt kaynaklardan ötürü yetersiz ev kaynakları, ebeveynin eğitime bakış açısı, yaşanan bölge gibi sebeplerden ötürü birey nitelikli eğitim kaynaklarına erişemediğinden eğitsel alanda "başarısız" olabilmektedir. Milli Eğitim Temel Kanunu, İkinci bölümü, Madde 8'de; "Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun, başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır" ifadesi yer almaktadır. Bu ifadede fırsat eşitliği bağlamında sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bireye maddi destek verilmesi imkânı, ancak bireyin "başarılı" olması koşuluna bağlanmaktadır. Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizdeki feodal yapı kız çocuklarının eğitimini geniş ölçüde engellemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF)) tarafından desteklenen "Haydi Kızlar Okula!, Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye tarafından finanse edilen "Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Artırılması Projesi" kampanyaları ve kamu spotlarıyla son yıllarda okul öncesi ve ilköğretim düzeylerinde kız öğrencilerin okullulaşma oranında önemli bir artış kaydedildiği söylenebilir. Türkiye'de kız çocuğunun yaşadığı hanenin gelir seviyesinin ve hanedeki olası cinsiyet ayrımcılığının ortaöğretime geçişte dezavantaj yarattığı bilinmektedir. Kısıtlı sosyo ekonomiye sahip ebeveynler, erkek çocuklarının ortaöğretime devam etmesini kız çocuklarına oranla daha fazla önemsemektedir. Bu konuda kadına karşı ayrımcılığa onay veren zihniyet yapısı olduğu kadar, sosyoekonomik koşulların da etkisi bulunmaktadır (ERG, 2009a: s. 22).

Öğrenme Ortamı

Finlandiya'nın başarısının arkasındaki bir başka önemli faktör okulların ister kırsal bölgede ister şehir merkezinde bulunsun öğrencilere kendilerini evinde gibi hissetmelerini sağlayacak bir düzenlemeyle öğrenme ortamlarını şekillendirmeleridir (Kivirauma& Ruoho, 2007). Finlandiya eğitim sisteminde okullar, öğrencilerini seçmezken her öğrenci, genellikle yaşadığı yere en yakın okula gitmektedir. Öğrenci evinden okula giderken özel bir üniforma giymemekte ve ayakkabılarını çıkarıp çoraplarıyla veya terlikleriyle sınıflara girmektedirler (Malaty, 2006). 15-25 arası öğrenciden oluşan sınıf mevcudunun öğretimi için uygun araç gereç ve teknolojinin yanı sıra, öğrencilerin ellerini yıkamaları için lavabonun da bulunduğu oldukça temiz ve sıcak mekanlar oluşturulmuştur. Hemen hemen tüm konular veya konuların çoğunluğu için öğrencilerin öğretmenleri aynıdır. Eğitimin aynı öğretmenle sürdürülmesi öğrencilere hem duygusal olarak destek olmakta hem de güven hissi vermektedir. Bu durum sınıf ortamında ayrımcılıktan uzak olmasını sağlamaktadır. Öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişki rahat ve dostanedir. Motivasyon, cezadansa teşvik esastır. Öğrenme performansının notla değerlendirilmesi genellikle öğrencilerin beşinci yılı tamamlamasından sonra başlar. Zorunlu temel eğitim boyunca, değerlendirme adına herhangi bir ulusal sınav veya yılsonu sınavı olmayıp, öğrenciler öğretmenin hazırladığı sorularla değerlendirilmektedir (Sahlberg, 2007). Bu yüzden öğretimin odağında öğrencileri test sınavlarına hazırlamaktan ziyade tamamen öğrenme vardır (Berry & Sahlberg, 2006). Özel okul ve özel ders kavramları bilinmemektedir.

Türkiye’de ise geleneksel okul yaşamında öğretmen merkezli bir eğitim -öğretim ortaya çıkmaktadır. Genellikle devlet okullarında kalabalık sınıf ortamından kaynaklı öğrencilerin yeterli bir şekilde derse katılımları, gerekli pratikleri yapmaları öğrenmede önemli olan deneme, gözleme, inceleme ve bunun sonuçlarını görme eylemi gerçekleşmemektedir. Öğretmenler sınırlı olan araç- gereç ve laboratuvar imkanlarını kullanmada zorluk yaşayabilmektedir. Bu da velileri özel okul ve özel derse teşvik etmektedir.

Eğitimde Finansal Destek

Türkiye’de eğitim hizmetlerine yapılan harcama ve eğitim hizmetlerinin genel yapısına bakıldığında, dünyada sunulan eğitim hizmetlerine paralel bir yapıda olduğu görülmektedir. Ancak ülkemizde nüfus artışının hızlı olması, genç nüfus ve okul çağındaki nüfusun fazlalığı ve eğitim hizmetlerine olan yüksek talep nedeniyle eğitim için ayrılan kaynakların ihtiyaçları karşılama noktasında yetersiz olduğu görülmektedir. Son yıllarda ülkemizde eğitime ayrılan bütçenin sürekli artmasına rağmen Finlandiya gibi diğer OECD ülkelerine nazaran halen düşük bir seviyede olduğu söylenebilir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) İstatistik Enstitüsü 2013 verilerine göre eğitimle ilgili hükümet harcamaları (GSYİH’nin yüzdesi) toplam oranlarına bakıldığında Finlandiya’da 7.2 iken Türkiye’de bu oran 5.4 ü göstermektedir. Finlandiya’nın PISA başarısı baz alındığında, nitelikli bireylerin yetişmesi ve eğitim alanında ilerleme kaydedebilmek için Türkiye’nin de eğitime ayrılan bütçesini artırması zorunluluk arz etmektedir.

Özerklik

Finlandiya öğretmen eğitiminin temel özelliklerinden birisi araştırma temelli bir yaklaşıma sahip olmasıdır. Bu yüksek düzeyli eğitim, öğretmenlerin çok fazla özgürlük ve sorumluluk sahibi olmalarına izin vermektedir. Özgürlük ve sorumluluk öğretmenlerin kendi dersleri için müfredat geliştirmeleri, ulusal ilkeleri temel alan öğretim ve değerlendirme yöntemlerini belirlemeleri ve öğrenme materyallerini seçmeleri anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda Finlandyalı öğretmenler özerk ve yansıtıcı uzman olmak için eğitilmektedir (Ahte ve diğerleri, 2007, s. 39). Finlandiya’daki öğretmenlerin özerkliği merkezi ve yerel yönetimlerce benimsenmiş ve halk da bu konuda öğretmenlerine güvenmektedir. Bu özerk yapıda öğretmenler, öğrenciler ve veliler eğitimin içinde birlikte yer almakta ve iş birliği içinde olmaktadır. Türkiye’de ise eğitim sistemine hâkim olan anlayış öğretmenlerin yapacaklarını sıkı bir şekilde belirleme ve denetleme eğilimindedir. Öğretmenler ders içeriklerini ve yöntemlerini seçerken öğretim programları ve ders kitaplarının çizdiği çerçevenin dışına pek çıkamamaktadırlar. Bu durum okul yönetimi ve müfettişler tarafından denetlenmektedir (Öztürk, 2009; Yıldırım, 2003). Dolayısıyla öğretmenin rolü genellikle ders programları ve ders kitapları tarafından belirlenen öğretimin salt uygulayıcısı olmaktan öteye gitmemektedir. Öğretmen, Öğrenci ve veli iş birliğinin sağlanması açısından sistemin hem öğrenci hem de öğretmenlerin tam olarak merkezinde olduğu yapıya dönüşmesi gerekmektedir. Bu öğretmenlik mesleğinin belli bir özerkliğe sahip olması, mesleki faaliyetlerinde sadece uygulayıcı değil, aynı zamanda karar verici rolünü üstlenmeleri ile mümkün olacaktır.

Bireysel İhtiyaçların Karşlanması Ve Esneklik

Finlandiya’da öğretmen eğitiminin araştırma temelli olmasının bir diğer yararı da öğretmenlerin gelecekteki derslerinde benimsedikleri öğretim biçimlerini farklı öğrenme gruplarının ihtiyaçlarına göre ayarlayabilmeleridir. Bu da bireyselleştirilmiş eğitimi ön plana

çıkarmaktadır. Öğretmenler öğrenme güçlüğü yaşayan ya da akranlarından geride kalan öğrencilerine yardımcı olabilecek destekleyici ve iyileştirici eğitim sunmaktadırlar. Eşitlik ilkesi gereği Finlandiyalı öğrenciler ihtiyaç duydukları zaman bu tür destekleyici dersler almakta ve kendilerini yeterli hissettikleri zaman bu dersleri bırakabilmektedirler. Bu da her öğrenciye özgü esnek bir eğitim modelinin olduğunu göstermektedir. Türkiye'de ise öğretmenler araştırma temelli eğitim almadıkları için özel eğitim gerektiren çocuklar ile karşılaştıklarında esnek eğitim sunmada yetersiz kalabilmektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada PISA sınavında en iyi performans gösteren ülkeler arasına girmeyi başaran Finlandiya'nın mevcut eğitim sisteminin yapısına ve bu yapıya bağlı olarak başarısına katkı sağladığı düşünülen bazı faktörlere değinilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin de başarısına katkı sağlayacağı düşünülen bu faktörleri esneklik, özerklik, bireysel ihtiyaçların karşılanması, fırsat eşitliği, öğretmen eğitimi ve eğitimde finansal destek olarak değerlendiren çalışmanın sonucunda Türkiye'deki araştırmacılar, uygulayıcılar ve politikayı belirleyenler için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

-Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusunda günümüze değin izlenen politikalarda öğretmen arz-talep dengesi gözetilmemiştir. Buna bağlı olarak MEB, günümüzde ihtiyaç fazlası oluşan ve atanamayan öğretmenler nedeniyle büyük baskı altındadır. Atanamayan öğretmenlerin sayısının artmasıyla birlikte öğretmenliği tercih eden öğrencilerin başarı profili düşmüş ve buna bağlı olarak da mesleğin statüsü olumsuz yönde etkilenmiştir. Arz- talep dengesi gözetilerek ihtiyaç nazarında öğrencinin alınması hizmet öncesi eğitimde ve özellikle uygulama derslerinde bir yığılmanın yaşanmamasına ve dolayısıyla kaliteli bir hizmet öncesi eğitime olanak sağlayacaktır.

-Türkiye'de Finlandiya'da olduğu gibi öğretmen yetiştiren programlara motivasyonu yüksek ve yetenekli öğrencileri seçmek için sadece ulusal sınavdaki başarısı göz önünde bulundurularak yapılan öğretmen adayı seçme sınavlarının yerine adayların mesleğe karşı duyduğu ilgi, mesleğe yatkınlık durumu ve mesleğin gerektirdiği iletişim becerilerine sahip olup olmadığını ölçen sınavlar hatta mülakatlar ülkemiz için önerilebilir.

-Finlandiya öğretmen eğitiminde teori derslerinin yanında uygulama derslerinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalar uygulama derslerinin verimli bir şekilde gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu sebeple okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamaları gibi dersler son sınıf dışında daha geniş bir zamana yayılabilir.

-Finlandiya'da öğretmen eğitiminde yüksek lisans derecesini tamamlamış olmak bir zorunluluk olduğundan öğretmenler araştırma tabanlı, sorgulayıcı bir bakış açısına sahip olmaktadır. Türkiye'de yüksek lisans derecesine sahip adaylara atamalarda öncelik verilmesi daha etkili ve nitelikli öğretmen sayısının artmasına ve bunun sonucunda başarılı öğrencilerin yetişmesine katkıda bulunacaktır. Maliyeti ülke için ne olursa olsun mutlaka özendirilmeli ve desteklenmelidir.

-Finlandiya'da öğretmenler yeni bilgi ve teknolojileri öğrenmek ve sınıflarında kullanabilmek için mesleki gelişim programlarına yaygın olarak katılmaktadırlar. Bu bağlamda Türkiye'de de öğretmenler için süreklilik arz eden, içeriğinin yalnızca belirli anketlere dayalı olmadığı ve yeterli bir bütçenin ayrıldığı mesleki gelişim kurslarının verilmesi sağlanmalıdır.

-Finlandiya’da okul ve program çeşitliliğine gidilmeksizin tüm bireylere aynı eğitim olanakları sunulmaktadır. Türkiye’de de okul türü ve program çeşitliliğinin en aza indirilmesi tüm öğrencilerin belli bir standartta eğitim almasının önü açılmalıdır. Türkiye’de merkezi olarak yürütülen eğitim politikalarının yerel yönetimlere devrinin yaratabileceği olumlu etki unutulmamalıdır. Ayrıca akademik başarının artırılmasında okul kaynaklarının artırılması veya öğretmen deneyimi gibi tekil çözümlere değil, pek çok alanı kapsayan tümleşik çözümlere gereksinim duyulmaktadır. Kırsal bölgelerde gerekli donanım, alt yapı ve branş öğretmeni desteği sağlanarak bölgeler arası farklılıklar engellenmelidir. Sosyoekonomik bakımdan dezavantajlı öğrencilere sosyal destek ancak öğrencinin "başarılı" olması koşuluna bağlanmamalı, başarılı veya başarısız tüm dezavantajlı bireylerin eğitsel ortamda önceliklendirilmesine ağırlık verilmelidir. Kız çocuklarının eğitime eşit katılımları için de aktif projeler desteklenmeli ve yeni projelere özendirme çalışmalarına devam edilmelidir.

- Türkiye’de eğitim harcamalarının genel bütçe içerisindeki payı diğer OECD ülkelerinin gerisinde kalmaktadır. Nitelikli bireylerin yetişmesi ve eğitim alanında ilerleme kaydedebilmek için Türkiye’nin de eğitime ayrılan bütçesini artırması zorunluluk arz etmektedir.

- Finlandiya’da öğretmenlere toplumca duyulan güven ve saygı, öğretmenlere eğitim ve öğretimde daha fazla sorumluluğun ve özerkliğin getirilmesini sağlamıştır. Türkiye’de de öğretmenlere bilgi ve deneyimleriyle karar mekanizmalarında etkili olma fırsatı verilmelidir. Bu durum öğretmen, öğrenci ve veli iş birliğinin sağlanması açısından önemlidir.

- Finlandiya’da fırsat eşitliğinin sağlanmasında üzerinde durulan bir diğer konu eğitim sisteminde bireysel ve yöresel ihtiyaçlara cevap verilmesini sağlayan esnek bir yönetim anlayışının benimsenmesidir. Öğretmenler öğrenme güçlüğü yaşayan ya da akranlarından geride kalan öğrencilerine yardımcı olabilecek destekleyici ve iyileştirici eğitim sunmaktadırlar. Türkiye’de de olanaklar dahilinde gerekli destekleyici ve iyileştirici eğitimler sağlanmalı bireysel ihtiyaçlara cevap verilmelidir.

Sonuç olarak; Finlandiya eğitim sistemi ve Türk eğitim sisteminin karşılaştırılması sonucunda benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir. PİSA gibi değerlendirme çalışmalarında istediği başarıyı yakalayamamış Türkiye için katkı sağlayabileceği düşünülen bir takım öneriler sunulmuştur. Eğitimde yapılacak değişiklikler zor, pahalı ve büyük çaba gerektirmektedir. Bu nedenle yapılacak uygulamaların analizlerinin iyi yapılması ve sonuçlarını görmek için sabırlı olmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKSOY Erdem ve GÖZÜTOK Dilek, “Amerika Birleşik Devletleri, Finlandiya, Singapur ve Türkiye’de Öğretmen Eğitimindeki Dönüşümler”, **Eğitim Bilimleri Ve Uygulama**, S:25 (2014), s.23-46

ARAS Selda ve SÖZEN Sinem, “ Türkiye, Finlandiya ve Güney Kore’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının İncelenmesi, TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi/İlköğretim Bölümü, Ankara

AYDIN Ayhan, YILMAZ Sarier ve UYSAL Şengül, “Sosyoekonomik Ve Sosyokültürel Değişkenler Açısından PİSA Matematik Sonuçlarının Karşılaştırılması”, **Eğitim ve Bilim**, S:164 (2012), s.20-30

- BAKİOĞLU Ayşen ve YILDIZ Ali, “Finlandiya'nın PISA Başarısına Etki Eden Faktörler Bağlamında Türkiye'nin Durumu”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, S:38 (2013), s.37-53
- ÇALIŞKAN MAYA İlknur, “AB Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırması”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, S:4 (2006), s.375-394
- ÇELEN Fatma Kübra, ÇELİK Aygül ve SEFEROĞLU Süleyman Sadi, “Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları”, **Akademik Bilişim**, S:2 (2011), s.1-9
- ÇETİNKAYA Murat, TAŞ Erol ve ERGUN Mustafa, “ Türkiye Ve Finlandiya'daki Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S:24 (2013), s.113-130
- ÇOBANOĞLU Rahime ve KASAPOĞLU Koray, “ PISA'da Fin Başarısının Nedenleri ve Nasılları”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:39 (2010), s.121-131
- EGELİ Haluk ve HAYRULLAHOĞLU Betül, “Türkiye ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Analizi”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, S:593, s.93-108
- ERASLAN Ali, “Finlandiya'nın PISA'daki Başarısının Nedenleri: Türkiye İçin Alınacak Dersler”, **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi**, S:2 (2009), s.238-248
- ERBİLGİN Evrim, “Matematik Öğretmeni Yetiştirme Programımızın Finlandiya, Japonya ve Singapur Programları ile Karşılaştırılması”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:1 (2013), s.156-170
- <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?end=2016&start=2014>, (ET: 11.08.2017)
- GEDİKOĞLU Tokay, “ Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:1 (2005), s.66-80
- GÜNGÖR Gonca ve GÖKSU Alper, “ Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma”, **Yönetim ve Ekonomi**, S:1 (2013), s.59-72
- MERCİK Volkan, “Eğitimde Fırsat Eşitliği, Toplumsal Genel Başarı ve Adalet İlişkisi: PISA Projesi Kapsamında Finlandiya ve Türkiye Deneyimlerinin Karşılaştırması.” Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, 2015.
- Milli Eğitim Bakanlığı, PISA Türkiye Resmi Web Sitesi, <http://pisa.meb.gov.tr/>, (ET: 7.05.2017)
- OECD, PISA 2015 key findings for Finland, <http://www.oecd.org/finland/pisa-2015-finland.htm>, (ET: 7.05.2017)
- ÖZOĞLU Murat, “Türkiye'nin Öğretmen 'Yetiştirme' Politikası”, **21. Yüzyılda Türkiye'nin Eğitim Ve Bilim Politikaları Sempozyumu**, s.143-156
- SAĞLAM Mustafa, ÖZÜDOĞRU Fatma ve ÇIRAY Funda, “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Ve Türk Eğitim Sistemi'ne Etkileri”, **Yüzüncü yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:1 (2011), s.87-109
- Statistics Finland, http://www.stat.fi/til/index_en.html, (ET: 7.05.2017)

- Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18688> , (ET:7.05.2017)
- Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21548>, (ET:11.08.2017)
- YILDIZ Süleyman, Süleyman Yıldız,
<https://suleymanyildiz.wordpress.com/2011/04/26/finlandiya-egitim-sistemi/>, (SGT:
7.05.2017)
- YILDIZ Süleyman, PİSA ve TIMSS Sınavları,
<https://pisavetimsssinavlari.wordpress.com/2011/08/08/uluslararası-ogrenci-değerlendirme-programi-pisa/>, (ET: 7.05.2017)